

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ «СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ» В ЗНЗ

А.Ю.Барліт

Україна, м. Запоріжжя, Запорізький національний університет

Організація об'єднаних націй проголосила 2014 рік «Міжнародним роком сім'ї». Цей рік стане ювілейний 20-м — саме стільки років минуло з моменту оголошення першого «Року сім'ї». 20 вересня 1993 року відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН було запроваджено Міжнародний день сім'ї, який відзначається щороку 15 травня. У центрі обговорення в «Рік родини» — політика, що проводиться відносно сімей з метою їх підтримки, йдеться на офіційному сайті ООН.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344) серед основних завдань є побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу, підготовка молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності та підвищення відповідальності сім'ї за освіту і виховання дітей.

У стратегії наголошено на актуальності реалізації в освітніх програмах ідеї посилення ролі сім'ї у вихованні дітей, на необхідності впровадження програм підготовки молоді до подружнього життя та формування відповідального батьківства, розширення можливості впливу родин учнів на навчально-виховний процес.

Ключовим нормативним документом у сфері освітньої політики щодо виховання є наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243, яким затверджено «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України».

В «Основних орієнтирах виховання учнів» наголошена мета виховання - формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал.

Серед основних чинників сучасного виховання, які зазначені в «Основних орієнтирах виховання учнів» першим і найважливішим чинником виховання є сім'я,

яка стоїть у центрі глобальних економічних, політичних та культурних змін, які відбуваються у державі і являється тією найменшою клітиною у житті суспільства, його основою, яка через власну культуру, мову, цінності виявляє значний вплив на виховання підростаючого покоління. Другим важливим чинником є школа, яка сьогодні покликана, в першу чергу, стати осередком виховання, в тому числі, самовизначення і самореалізації кожної особистості.

Важливим чинником у вихованні дітей виступають і соціальні інститути (позашкільні заклади, психологічні служби, інститути підвищення кваліфікації педагогічних працівників тощо), які виступають суб'єктами виховання дітей і дають змогу покращувати та корегувати виховання школярів.

Взаємодія всіх учасників виховного процесу забезпечує педагогічні умови ефективного виховання школярів. Можна виділити суспільні, культурні, педагогічні та родинні умови виховання у молодших підлітків.

На рівні родини – рівень вихованості самих батьків, ступінь їх готовності до виховання власних дітей, вибір доцільного педагогічного впливу, спосіб родинного життя, традиції, проектування життє- і самотворення кожного члена родини, а також особисті якості, світоглядні позиції, життєвий досвід і можливості самореалізації.

Сучасний зміст виховання дітей та учнівської молоді в Україні — це науково обґрунтована система загальнокультурних і громадянських цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, праці, природи, мистецтва, самої себе. Виховання здійснюють для ідентифікації вихованця із загально визнаними цінностями і якостями та самореалізації його сутнісних сил. Система цінностей і якостей особистості розвивається і виявляється через її власне ставлення до себе; до сім'ї, родини, людей; до праці; до природи; до культури і мистецтва; до суспільства і держави. У документі позначені виховні досягнення, які мають бути сформовані у учнів. Серед виховних досягнень учнів старшої школи:

- збереження репродуктивного здоров'я;
- пріоритети подружнього життя, збереження та примноження сімейних традицій, забезпечення єдності поколінь;
- гендерна культура.

У методичних рекомендаціях з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2013/2014 навчальному році (лист Міністерства освіти і науки України від

08.07.13 № 1/9-480) зазначено, що важливим завданням школи є підготовка підростаючої молоді до дорослого, сімейного життя.

В умовах постійних демографічних і соціальних змін в Україні (зростання кількості розлучень, самотніх людей, перевищення смертності над народжуваністю) втрачаються сімейні цінності, руйнуються відносини, підвищується ризик розлучень, знижується вага виховної функції сім'ї.

Відродити в сімейному житті численні народні звичаї, котрі становлять серцевину сімейно-побутової культури і мають потужний виховний потенціал, – одне з найважливіших і невідкладних завдань батьків, педагогів, усієї громадськості.

Від рівня духовної культури сім'ї залежить і рівень культури та вихованості дитини. Культура сім'ї насамперед визначається тим, чи шанують батьки своїх предків, один одного, чи бережуть честь свого роду, родини.

У плеканні історичної пам'яті наших дітей, вихованні шанобливого ставлення до роду, сім'ї важливе значення має живе спілкування з найближчими людьми в колі родини у формі бесід і розповідей про далеких предків, рід, сім'ю, історію українського народу, рідного краю, села чи міста або селища. Для того, щоб успішно діяти, педагогу та класному керівникові необхідно добре знати історію української сім'ї.

Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти розроблений проект Концепції сімейного виховання дітей і молоді в системі освіти України «Щаслива родина», що містить основні положення, які стосуються підготовки молоді до щасливого подружнього життя та формування відповідального батьківства, та пройшов громадське обговорення. Концепція схвалена Вченою радою Інституту (протокол № 9 від 14 листопада 2012 року).

На виконання рекомендацій «круглого столу» «Деякі аспекти реалізації державної сімейної політики в Україні» Міністерство освіти і науки України рекомендує в навчальних закладах впроваджувати програми підготовки молоді до створення сім'ї як осередку взаємин, які ґрунтуються на засадах культурних норм і цінностей, формування відповідального батьківства і надіслало для впровадження курс за вибором/ факультатив «Сімейні цінності» (лист від 02.04.13 № 1/9-235).

Метою Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 року (пост. Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 341) є збереження традиційних сімейних цінностей, посилення мотивації до реєстрації шлюбів, свідомого народження і виховання дітей, а також підвищення соціального захисту сімей, які опинились у складних життєвих обставинах. У документі йдеться про причини

виникнення проблеми функціонування та розвитку сім'ї, які зумовлено такими взаємопов'язаними факторами як зниження престижу сім'ї, нівелювання сімейних цінностей у суспільстві; суспільна нестабільність та знецінення ряду моральних принципів - порядності, доброти, відданості, взаємодопомоги тощо; невідповідність молоді до подружнього життя; низький рівень культури населення у питаннях збереження здоров'я та планування сім'ї, запобігання насильству в сім'ї; недостатній рівень педагогічної культури батьків, їх відповідальності за здоров'я та виховання дітей; незадовільний рівень життя багатьох сімей, слабка мотивація до самозабезпечення. Наголошується на необхідності підвищення в суспільстві престижу сім'ї, утвердження пріоритетності сімейних цінностей, підготовки молоді до подружнього життя, народження і виховання бажаних дітей у сім'ях, підготовка подружжя до майбутнього батьківства та відповідального батьківства у вихованні дітей.

Відповідно до рішення Комітету Верховної ради України щодо рекомендацій круглого столу на тему «Деякі аспекти реалізації державної сімейної політики в Україні», згідно листа Державної наукової установи «Інститут інноваційних технологій змісту освіти» Міністерства освіти і науки України від 25.06.2013 р. №14.1/10-2223, на базі Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради з 19 по 23 серпня 2013 року відбувся Всеукраїнський семінар-практикум «Сімейні цінності». Метою семінару-практикуму стало сприяння продуктивності і якості роботи класних керівників, психологів, соціальних педагогів, вчителів для організації сімейного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах; створення духовно-моральної основи, що базується на усвідомленні, прагненні людини проживати радісне і щасливе життя, ефективно розвиватися в парі й у сім'ї, взаємодіючи при цьому з дітьми, батьками, родом; знайомство з мотивами і принципами створення сім'ї, побудованими на природній системі цінностей людини, які дозволять ще у дошлюбний період закласти надійний фундамент сім'ї.

Вважаємо за необхідне відпрацювати алгоритми координації зусиль науковців і педагогів загальноосвітніх навчальних закладів з метою поширення практик з впровадження курсу підготовки молоді до подружнього життя та формування відповідального батьківства «Сімейні цінності» та розглянути можливість затвердити цю програму як Загальнодержавну навчальну цільову програму «Сімейні цінності», для подальшого обов'язкового впровадження до програми навчання ЗНЗ.

Література:

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: Указ Президента України №344/2013 від 25 червня 2013 року — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Про рекомендації парламентських слухань на тему: “Інститут сім’ї в Україні: стан, проблеми та шляхи їх вирішення” [Електронний ресурс]: Постанова Верховної Ради України № 4183-VI від 20.12.2011 р. — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1243 від 31.10.2011 — Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>
4. «Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2013/2014 навчальному році» [Електронний ресурс]: Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-480 від 08.07.13 Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>
5. Про впровадження навчальних програм «Сімейні цінності» [Електронний ресурс]: Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-235 від 02.04.13 Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>